

تأثیر حجاب در تربیت معنوی دختران از منظر آیات و روایات

شبیم احمدی^۱

چکیده:

در قرآن و روایات، حجاب به عنوان عاملی برای حفظ کرامت، ارزش و عزت نفس معرفی شده است. حجاب می تواند فرد را از نگاه های تحقیرآمیز یا سطحی دور کند و زمینه ساز تمرکز بر شخصیت و توانمندی های واقعی او باشد. از سوی دیگر، عمل به این دستور الهی می تواند احساس قرب به خداوند و رضایت درونی را تقویت کند که خود پایه ای برای عزت نفس است. روش مطالعه در این پژوهش کتابخانه ای و بر اساس رویکرد توصیفی و هدف از نوشتن این مقاله بررسی رابطه حجاب با عزت نفس از منظر آیات و روایات است. با تأمل در آموزه های قرآن کریم و روایات اهل بیت علیهم السلام، می توان دریافت که حجاب نه تنها یک پوشش ظاهری، بلکه ابزاری مؤثر در تربیت معنوی و رشد شخصیتی دختران به شمار می رود. آیات نشان می دهد که حجاب هویت بخش است و دختران را از نگاه های آلوده و آسیب های اجتماعی محفوظ می دارد. افزون بر آن، حجاب عاملی برای تقویت ایمان و خودآگاهی معنوی در دختران است؛ چراکه انتخاب آگاهانه ای حجاب، نشانه ای اطاعت از امر الهی و نشانه ای درک جایگاه زن در نظام خلقت است. حجاب زمینه ساز عزت نفس، وقار، و احساس ارزشمندی در دختران است. از سوی دیگر، حجاب سپری محکم در برابر انحرافات اخلاقی است و موجب دوری از روابط ناسالم و حفظ پاکدامنی می شود؛ بنابراین، می توان گفت که حجاب، با ابعاد چندلایه ی تربیتی، نه تنها زمینه ساز رشد معنوی دختران است، بلکه آنان را در مسیر بندگی، خودسازی، عزت مندی و حفظ کرامت انسانی یاری می کند.

کلیدواژه:

حجاب، عزت نفس، آیات، روایات

^۱. طلبه پایه ۴ مدرسه فاطمه الزهرا- چایپاره

مقدمه:

حجاب به معنای پوشش و پرده است و در لغت به چیزی گفته می‌شود که میان دو چیز فاصله می‌اندازد. در متون اسلامی، حجاب معمولاً به نوعی پوشش اشاره دارد که برای حفظ حریم فردی و اجتماعی انسان به‌ویژه در رابطه میان زن و مرد توصیه شده است.^۱ از دیدگاه فقهی و اجتماعی، حجاب در اسلام مفهومی فراتر از پوشش ظاهری دارد و شامل حیا، رفتار و تعاملات اجتماعی نیز می‌شود. هدف از حجاب در تعالیم اسلامی، حفظ کرامت انسانی، پیشگیری از روابط نامشروع و تقویت بنیان‌های اخلاقی جامعه است.^۲

در قرآن کریم، آیاتی چند به طور صریح، در مورد وجوب حجاب و حد و کیفیت آن نازل شده است. در سوره نور، طی آیه مفصّلی آمده است: «... و به مردان مؤمن بگو که چشم‌های خود را فروپوشند و نیز دامان خویش را، که برای ایشان پاکیزه‌تر است. همانا خداوند به آنچه انجام می‌دهند، آگاه است. و به بانوان با ایمان بگو چشم‌های خود را فروپوشند و عورت‌های خود را از نگاه دیگران پوشیده نگاه دارند و زینت‌های خود را جز آن مقداری که ظاهر است، ننمایند و زینت‌های خود را آشکار نسازند، مگر برای شوهرانشان، پدرانشان، پدر شوهرانشان، پسران همسرانشان، برادرانشان، پسر برادرانشان، زنان هم کیششان، کنیزانشان، مردان سفیهی که تمایلی به زنان ندارند، و یا کودکانی که از امور جنسی بی‌اطلاع‌اند. و پاهای خود را بر زمین نکوبند تا زینت‌های پنهانشان آشکار شود. و همگی به‌سوی خداوند بازگردید، ای مؤمنان! باشد که رستگار شوید»^۳

مسئله‌ی تربیت معنوی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین ابعاد شخصیت‌سازی انسان، همواره مورد توجه مکاتب مختلف فکری، فلسفی و دینی بوده است. در این میان، دین اسلام با نگرشی عمیق و همه‌جانبه به تربیت انسان، به‌ویژه تربیت معنوی دختران و زنان، بسترهایی را تعریف کرده است که از جمله مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به «حجاب» اشاره کرد. حجاب در منظومه‌ی معارف اسلامی، صرفاً به‌عنوان یک دستور فقهی و قانونی مطرح نیست، بلکه مفهومی فرهنگی، ارزشی و تربیتی دارد که ریشه در جهان‌بینی توحیدی اسلام دارد. در واقع، حجاب از جمله ارکان هویت دینی و معنوی دختر مسلمان به‌شمار می‌رود که به تربیت روحی، خودسازی اخلاقی و حفظ کرامت انسانی او کمک می‌کند. با گسترش چالش‌های فرهنگی و هجمه‌های فکری در عصر حاضر، پرداختن به حکمت‌ها، اهداف و آثار تربیتی احکام اسلامی از جمله حجاب، ضرورتی دوچندان

۱. دهخدا، لغت نامه، ص ۹۸۴

۲. حبیبی، دیدگاه جوانان و میانسالان در مورد حجاب برتر، ص ۷۰

۳. احمدی، روانشناسی جوانان و نوجوانان، ص ۱۰۳

یافته است. دشمنان دین، با تحریف مفاهیم، حجاب را نماد عقب‌ماندگی، محدودیت و اجبار معرفی می‌کنند، در حالی که حجاب در متون دینی، به‌عنوان سپری در برابر نگاه‌های آلوده، عاملی برای تقویت شخصیت درونی و ابزاری برای تعالی معنوی دختران معرفی شده است. بررسی آیات قرآن کریم و روایات اهل بیت (ع) نشان می‌دهد که حجاب، رابطه‌ای تنگاتنگ با سلامت روانی، رشد معنوی و عزت‌نفس دختران دارد. به همین دلیل، یکی از مهم‌ترین شاخصه‌های تربیت موفق دختر مسلمان در جامعه اسلامی، تربیت بر پایه‌ی فرهنگ حجاب است.

از منظر قرآن، حجاب نه تنها نشانه‌ی عفاف و تقواست، بلکه ابزاری برای تمایز زن مسلمان و پاسدار حریم شخصیت اوست. در آیه‌ی ۵۹ سوره احزاب آمده است: «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ۚ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ ۖ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ». این آیه، حکمت پوشش زن را شناخته شدن به پاکی و حفظ حرمت در برابر آسیب‌های اجتماعی معرفی می‌کند. در واقع، حجاب، به جای محو کردن هویت زن، آن را برجسته می‌سازد و دختر مسلمان را از تبدیل شدن به ابزاری برای جلب توجه و تحقیر شخصیت در محیط‌های ناسالم باز می‌دارد.

افزون بر قرآن، روایات اهل بیت علیهم السلام نیز به صراحت، حجاب را عنصری کلیدی در حفظ شخصیت زن و ارتقاء ایمان او معرفی کرده‌اند. امام علی (ع) می‌فرماید: «قِيمَةُ كُلِّ امْرِئٍ مَا يُحْسِنُهُ»؛ و زن با حجاب، نمود کاملی از حسن ادب، وقار، دیانت و خویش‌داری است. روایات متعددی نیز از رسول خدا (ص) نقل شده که در آن‌ها، حیا و عفاف از شعبه‌های ایمان معرفی شده‌اند و حجاب، نمود عینی و بیرونی این فضیلت‌هاست. بدین ترتیب، حجاب نه تنها در ساحت اجتماعی کارکرد دارد، بلکه در تربیت باطنی و درونی دختران نیز نقش مهمی ایفا می‌کند.

در بعد روان‌شناسی تربیتی نیز، پوشش اسلامی عاملی در شکل‌گیری هویت فردی و تقویت عزت نفس در دختران شناخته شده است. دخترانی که با آگاهی، حجاب را می‌پذیرند، در واقع هویت خویش را مستقل از نگاه‌ها و قضاوت‌های بیرونی تعریف می‌کنند. آن‌ها کمتر دچار اضطراب‌های مربوط به تأییدطلبی و خودنمایی می‌شوند و بیشتر به ارزش‌های درونی و معنوی توجه می‌کنند. به همین دلیل است که تربیت معنوی، با تأکید بر حجاب، زمینه‌ساز استقلال شخصیت و خودآگاهی در دختران می‌شود. آنان در سایه‌ی این آموزه

الهی، می‌آموزند که خود را نه بر اساس زیبایی ظاهری، بلکه بر پایه‌ی پاکدامنی، تقوا و معرفت الهی تعریف کنند.

پژوهش حاضر با تحلیل مفهومی آیات و روایات، در پی آن است که نشان دهد چگونه حجاب به‌عنوان پوششی ظاهری، انعکاسی از کرامت و ارزش‌مندی درونی زن از نگاه اسلام است و چگونه رعایت آن موجب تقویت روحیه خودباوری، امنیت روانی و عزت نفس می‌گردد. سوال اصلی تحقیق این است که رابطه حجاب با عزت نفس از منظر آیات و روایات چگونه بیان شده است؟

در مورد موضوع مذکور مقالاتی نوشته شده که در زیر به آنها اشاره می‌شود:

رابطه حجاب با عزت نفس از منظر آیات از محسن نورایی، بررسی رابطه عفاف و حجاب با خود ارزشمندی (عزت نفس) از حامد موسوی و مقاله‌ی بررسی رابطه بین ابعاد عزت نفس و نگرش به حجاب در بین دانشجویان زن متاهل و مجرد دانشگاه پیام نور واحد اهواز از سارا موسوی و ... پیشینه مربوط به موضوع مورد نظر هستند.

هدف از انتخاب موضوع «رابطه‌ی حجاب با عزت نفس از دیدگاه قرآن و روایات» تبیین نقش تربیتی و روان‌شناختی حجاب در تقویت احساس ارزشمندی و کرامت انسانی از منظر متون دینی است. در دنیای امروز که ارزش‌های ظاهری و القائات فرهنگی غرب گاه موجب تضعیف عزت نفس و هویت فردی زنان می‌شود، بازخوانی نگاه قرآن و روایات به حجاب می‌تواند راهی برای بازگرداندن اعتماد به نفس، خودباوری و هویت دینی در جامعه اسلامی باشد. این پژوهش به دنبال آن است که نشان دهد حجاب نه‌تنها یک الزام فقهی، بلکه ابزاری است برای حفظ کرامت زن، ارتقای خودباوری و تثبیت عزت نفس درونی؛ و این مفاهیم از دل آیات الهی و سخنان اهل بیت علیهم‌السلام قابل استخراج و تحلیل هستند. جامعه ارائه دهد.

ضرورت تحقیق این است که جهان معاصر که سرعت تحولات فرهنگی و اجتماعی چشم‌گیر است و سبک زندگی بسیاری از جوامع، به‌ویژه جوامع اسلامی، تحت تأثیر جریان‌های رسانه‌ای، فرهنگ مصرف‌گرا و الگوهای غیر دینی قرار گرفته، بازخوانی و تبیین آموزه‌های اصیل اسلامی در خصوص تربیت دختران ضرورت ویژه‌ای دارد. یکی از مهم‌ترین مفاهیمی که در این زمینه مورد هجمه قرار گرفته، موضوع حجاب است؛ مفهومی که در نگاه اسلامی نه‌تنها یک پوشش ظاهری، بلکه ابزار صیانت معنوی و هویتی زن مسلمان تلقی می‌شود. با توجه به افزایش شبهات درباره چرایی حجاب، تحمیل‌انگاری آن، یا تقلیل آن به یک امر صرفاً

فرهنگی، ضرورت دارد که این موضوع از منظر آیات قرآن و روایات اهل بیت علیهم السلام به صورت علمی، تحلیلی و مستند بررسی شود تا ضمن شفاف سازی جایگاه حجاب، به نقش آن در تربیت معنوی، عزت نفس، تقویت ایمان و مصون سازی دختران در برابر آسیب های اخلاقی و اجتماعی پرداخته شود. همچنین، تضعیف باورهای دینی در نسل نوجوان و جوان، تغییر ذائقه فرهنگی و کاهش اقتدار تربیتی خانواده ها، موجب شده تربیت دینی مبتنی بر ارزش هایی مانند حجاب، به چالشی جدی تبدیل شود. از این رو، این تحقیق می کوشد با تبیین عقلانی و متکی بر منابع دینی، جایگاه تربیتی حجاب را به گونه ای بیان کند که نه تنها از جنبه ی ایمانی قابل درک باشد، بلکه برای مخاطب امروز که با فضای رسانه ای و سؤالات جدید روبه روست نیز قانع کننده و راه گشا باشد. بر این اساس، انجام این تحقیق برای احیای گفتمان دینی حجاب، حمایت از تربیت معنوی دختران، و ارائه الگوی فرهنگی اسلامی-ایرانی ضرورت دارد؛ الگویی که در آن، دختر مسلمان با انتخاب آگاهانه ی حجاب، مسیر رشد، کرامت و استقلال معنوی را طی کند.

فایده تحقیق این است که پرداختن به موضوع تأثیر حجاب در تربیت معنوی دختران از منظر آیات و روایات از چندین جهت حائز اهمیت است و فواید متعددی در ابعاد علمی، فرهنگی، اجتماعی و تربیتی در پی دارد. در عصری که هجوم فرهنگی و تبلیغات گسترده جهانی در مسیر تضعیف ارزش های دینی و اخلاقی گام برمی دارند، تبیین نقش تربیتی حجاب بر پایه ی منابع اصیل اسلامی، گامی مؤثر در بازسازی هویت دینی دختران و تقویت بنیان های فکری جامعه اسلامی است. نخست، این تحقیق با استناد به آیات قرآن کریم و روایات اهل بیت علیهم السلام، به تبیین حکمت ها و فلسفه های تربیتی حجاب می پردازد و روشن می سازد که این حکم الهی، نه تنها جنبه ی ظاهری و فردی ندارد، بلکه در رشد معنوی، عزت نفس، تقویت ایمان، کنترل غرایز و حفظ شخصیت دختران نقش اساسی ایفا می کند. از این جهت، تحقیق حاضر می تواند پاسخ گوی بسیاری از شبهات رایج در خصوص حجاب بوده و نقش روشنگری برای نسل جوان، به ویژه دختران نوجوان و جوان، ایفا کند. دوم آنکه با بازخوانی مفاهیم دینی از منظر تربیتی، می توان از ظرفیت های مغفول مانده ی آموزه های اسلامی در سیاست گذاری های فرهنگی و آموزشی بهره گرفت. این تحقیق با تبیین دقیق کارکردهای حجاب در ابعاد روان شناختی و معنوی، زمینه ساز تحول در رویکرد نهادهای آموزشی، فرهنگی و رسانه ای خواهد بود و می تواند الگویی برای تدوین برنامه های تربیتی مبتنی بر معارف اسلامی ارائه دهد. سوم، تحقیق حاضر، پلی میان آموزه های دینی و یافته های علوم تربیتی برقرار می کند و زمینه را برای گفت و گوی علمی و تربیتی میان حوزه و دانشگاه فراهم می سازد. در این مسیر، با اثبات نقش اثربخش حجاب در سلامت

این آیات اساس نگاه اسلام به پیشگیری اخلاقی را نشان می‌دهد؛ یعنی کنترل نگاه و پوشش ظاهری برای جلوگیری از وسوسه، تحریک و فساد. در این چارچوب، حجاب سپری روانی و اجتماعی برای دختران است تا هم خود را از نگاه‌های آلوده مصون دارند و هم انگیزه‌های بیرونی برای بی‌اخلاقی را کاهش دهند.

همچنین در سوره احزاب آیه ۵۹، فلسفه حجاب به روشنی بیان شده است: «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّلزَّوْجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ۚ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ ۖ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ؛ ای پیامبر! به همسران و دخترانت و زنان مؤمنان بگو که روسری‌های بلند خود را بر خویش فرو افکنند. این (پوشش) برای آن‌که شناخته شوند و آزار نبینند، نزدیک‌تر است.

در این آیه، خداوند پوشش را عامل شناخته شدن زنان به عفاف و متانت و در نتیجه، در امان ماندن از آسیب‌ها و آزارهای اجتماعی معرفی می‌کند. در واقع، حجاب نقش حفاظتی دارد؛ نه فقط در سطح فیزیکی، بلکه در سطح روانی و امنیت اخلاقی. در بسیاری از آسیب‌های اخلاقی که دختران را تهدید می‌کند - از جمله روابط بی‌ضابطه، تجربه‌های احساسی پرریسک، و انفعال در برابر فشارهای جنسی - زمینه اصلی، نمایش اغواگراییانه ظاهر و تحریک متقابل است. حجاب با کنترل این عوامل، زمینه‌ساز سلامت روان و روابط اجتماعی سالم‌تر می‌شود.

پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: «المرأة عورة، فإذا خرجت استشرفها الشيطان؛ زن محل توجه است، پس هرگاه بی‌حجاب بیرون رود، شیطان به او نظر می‌افکند و وسوسه می‌کند.» این روایت به وضوح نشان می‌دهد که ظاهر بی‌پرده دختر می‌تواند زمینه تحریک و وسوسه شیطانی در جامعه ایجاد کند. برعکس، دختر محجبه، با انتخابی آگاهانه، مانع از تبدیل شدن خود به ابزار تحریک می‌شود و مرز عفاف را حفظ می‌کند.

همچنین امام صادق (ع) می‌فرماید: «ما عبد الله بشيءٍ أفضل من عفة بطنٍ و فرجٍ؛ هیچ عبادتی نزد خداوند برتر از پاکدامنی در خوردن (رزق) و مسائل جنسی نیست. عفاف و کنترل شهوات، در رأس ارزش‌های اخلاقی قرار دارد. و حجاب، زمینه‌ساز این عفاف است. در واقع، پوشش باعث کاهش تحریک‌های غیرضروری، حفظ حریم‌ها، و جلوگیری از افتادن دختر در دام روابط ناپخته، احساسات سطحی و وابستگی‌های آسیب‌زا می‌شود.

۱. احزاب/۵۹

۲. پاینده، نهج الفصاحه، حدیث ۲۴۰۵

۳. کلینی، الکافی، ج ۲، ص ۸

دختری که در معرض نگاه‌های مزاحم، رقابت‌های ظاهری و روابط ناسالم قرار دارد، اغلب دچار اضطراب، وسواس ظاهری، کم‌ارزشی و تنش می‌شود. در مقابل، حجاب با کنترل فضای تحریک، به دختر احساس امنیت روانی، اعتماد به نفس و وقار درونی می‌دهد.

قرآن کریم در سوره نور آیه ۶۰ درباره زنان سالخورده می‌فرماید: «وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ؛ وَزنان سالخورده‌ای که امیدی به ازدواج ندارند، گناهی بر آنها نیست که برخی از پوشش‌های خود را کنار بگذارند، البته اگر زینت‌گرایی نکنند.» این آیه نشان می‌دهد که زینت‌گرایی و خودنمایی، تنها در فضای ازدواج یا روابط مشروع معنا دارد و خارج از آن، می‌تواند آسیب‌زا و نادرست باشد. لذا دختران جوان، که هنوز در مسیر شناخت و بلوغ هویتی هستند، به‌مراتب بیشتر نیاز به مراقبت و حفظ مرزهای اخلاقی دارند که حجاب در این مسیر نقش اساسی دارد.

حیاء، پایه اخلاق است. هرچقدر حیاء بیشتر باشد، مهار درونی برای حفظ سلامت اخلاقی قوی‌تر می‌شود. امام علی (ع) می‌فرماید: «الْحَيَاءُ رَأْسُ كُلِّ خَيْرٍ؛ حیاء، سرچشمه هر خیری است. و پیامبر اکرم (ص) نیز می‌فرماید: «الحیاء لا یأتی إلا بخیر؛ حیاء جز خیر به بار نمی‌آورد.»

حجاب از مصادیق بارز حیاء بیرونی است و دختر محجبه، با تمرین حیاء، وجدان اخلاقی خود را تقویت کرده و در برابر وسوسه‌ها مقاوم می‌شود. از مجموع آیات و روایات چنین برمی‌آید که حجاب، ابزاری بازدارنده در برابر انحراف‌های اخلاقی، وسوسه‌های بیرونی، و نابسامانی‌های رفتاری است. دختر محجبه، با پوششی که انتخاب می‌کند، در واقع دیواری به دور حریم شخصیت خویش می‌کشد؛ دیواری که نه مانع رشد، بلکه نگهبان رشد است. او از هیجانات زودگذر، نگاه‌های آلوده، رابطه‌های بی‌ریشه و رقابت‌های نمایشی در امان می‌ماند و با آرامشی درونی، به سوی بلوغ فکری، رفتاری و اخلاقی گام برمی‌دارد.

نتیجه‌گیری:

^۱. نور/ ۶۰

^۲. آمدی، غررالحکم، حدیث ۸۷۰

^۳. صحیح مسلم، ج ۱، ص ۲۸

حجاب، در نگاه قرآن و روایات اهل بیت علیهم السلام، تنها یک پوشش فیزیکی نیست، بلکه ابزاری تربیتی و معنوی است که به شکل مستقیم در ساختار شخصیت و رشد درونی دختران مؤثر است. حجاب، نمود بیرونی ایمان درونی و معرفت قلبی است؛ تجلی عفاف، پاکدامنی، خودآگاهی و خداخواهی در سطح رفتار و ظاهر. دختری که حجاب را با معرفت و ایمان انتخاب می‌کند، در حقیقت یک فرآیند تربیتی و معنوی را آغاز می‌نماید؛ فرآیندی که از کنترل غرایز آغاز شده و به تعالی نفس، تقویت بندگی و تقرب به خداوند منتهی می‌شود. در آیات قرآن، حجاب با واژگانی همچون «طهارت»، «عفاف»، «حیاء» و «وقار» گره خورده است. خداوند در سوره نور، پوشش را مقدمه‌ای برای پاکدامنی و طهارت معرفی می‌کند و در سوره احزاب، فلسفه حجاب را مصونیت از آزار و شناسایی زن مؤمنه می‌داند. این‌ها همه نشانه‌هایی هستند که نشان می‌دهند حجاب، ابزاری برای حفاظت معنویت در فضای اجتماعی است؛ زیرا که حریم جسمانی، تأثیر مستقیمی بر امنیت روحی و اخلاقی دارد.

از سوی دیگر، روایات معصومان علیهم السلام به‌ویژه کلمات نورانی امام علی علیه السلام، پیامبر اکرم (ص) و امام صادق (ع)، حجاب را نه فقط عامل حفظ ظاهر، بلکه نمادی از کرامت، تقوا، تقویت وجدان اخلاقی و حاکمیت عقل بر شهوت می‌دانند. این روایات با تأکید بر نقش حیاء، وقار و زینت درونی زن، دختران را به سمت درونی‌سازی فضیلت‌ها دعوت کرده‌اند. دختری که حجاب دارد، هر روز با انتخاب آن، تصمیمی اخلاقی می‌گیرد و تمرینی برای تسلط بر نفس خویش انجام می‌دهد؛ و این، خود آغاز سلوک معنوی است. حجاب همچنین در بُعد روان‌شناختی، به دختران احساس امنیت، آرامش و تمرکز درونی می‌بخشد. آنان را از نگاه‌های مزاحم، معیارهای بیرونی زیبایی، اضطراب خودنمایی و رقابت‌های ناسالم اجتماعی حفظ می‌کند و شرایطی را برای تمرکز بر رشد باطنی، تحصیل، شناخت خود و خداوند فراهم می‌سازد. این تجربه تربیتی، وقتی با نیت الهی همراه شود، به عبادت و رشد روحی تبدیل می‌گردد؛ زیرا هر بار که دختر، پوشش خویش را حفظ می‌کند، در حال مجاهده با نفس و اطاعت از فرمان الهی است.

در نهایت، حجاب با کارکرد چندلایه‌اش —ظاهری، اخلاقی، اجتماعی و معنوی— در تربیت دختر مؤمن، نقشی محوری دارد. حجاب، مسیر خودسازی، آرامش، وقار، پاکدامنی و عزت را هموار می‌سازد و از او انسانی تربیت می‌کند که هم درونش زینت‌یافته به ایمان است و هم ظاهرش آرام و متین. در نتیجه، هرگاه حجاب از مرحله اجبار بیرونی عبور کرده و به انتخابی آگاهانه و قلبی تبدیل شود، به‌عنوان یکی از مؤثرترین ابزارهای تربیت معنوی در جامعه دینی شناخته خواهد شد؛ ابزاری که از دختر امروز، زن مؤمن و الهی فردا را می‌سازد.

منابع:

*قرآن

۱. کلینی، محمد بن یعقوب (۱۴۰۷ق). الکافی. ج ۲، دارالکتب الإسلامیه.
۲. عاملی، حر، وسائل الشیعه. ج ۲۰، مؤسسه آل البيت.
۳. مکارم شیرازی، ناصر (۱۴۱۷ق). تفسیر نمونه. ج ۱۸.
۴. آمدی، عبد الواحد (۱۳۶۶). غررالحکم و درر الکلم. تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
۵. پاینده، ابوالقاسم، ۱۳۶۲، نهج الفصاحه: مجموعه‌ای از کلمات قصار حضرت رسول اکرم (ص)، تهران، انتشارات جهان
۶. الهاشمی، سید عباس (۱۳۹۳). روان‌شناسی دینی و تربیت دختران. تهران: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه.
۷. طباطبایی، سید محمدحسین (۱۳۷۴). المیزان فی تفسیر القرآن. قم: دفتر انتشارات اسلامی.
۸. مکارم شیرازی، ناصر و دیگران (۱۴۲۱ق). تفسیر نمونه. تهران: دارالکتب الإسلامیه.
۹. طبرسی، فضل بن حسن (۱۳۷۲). مجمع البیان فی تفسیر القرآن. تهران: ناصر خسرو.
۱۰. کلینی، محمد بن یعقوب (۱۴۰۷ق). الکافی. تهران: دارالکتب الإسلامیه.
۱۱. صدوق، محمد بن علی (۱۳۸۵ق). من لایحضره الفقیه. قم: جامعه مدرسین.
۱۲. ابن ابی شیبہ (۱۴۰۹ق). المصنف. بیروت: دارالفکر.
۱۳. جوادی آملی، عبدالله (۱۳۸۷). زن در آئینه جمال و جلال. قم: نشر اسراء.
۱۴. نصیری، محمد (۱۳۹۳). نقش حجاب در تربیت دینی دختران. قم: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.
۱۵. افروغ، عماد (۱۳۹۰). جامعه‌شناسی اخلاق و حجاب. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
۱۶. الهی قمشه‌ای، حسین (۱۳۸۴). جوان، ایمان و اخلاق. تهران: اطلاعات.
۱۷. مطهری، مرتضی (۱۳۹۰). مسئله حجاب. تهران: صدرا.
۱۸. مجلسی، محمدباقر، ۱۴۰۳ق. بحار الأنوار الجامعة لدرر أخبار الأئمة الأطهار، بیروت، مؤسسه الوفاء،

۱۹. مسلم بن حجاج نیشابوری، بی تا، صحیح مسلم، تحقیق: محمد فؤاد عبدالباقی، بیروت، دار احیاء التراث العربی،

۲۰. کریمزاده، الهام (۱۳۹۸). «بررسی کارکرد تربیتی حجاب در سلامت روان دختران»، فصلنامه زن در فرهنگ و هنر، سال ۲۱، شماره ۱.